

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Київський національний медичний університет
імені О. О. Богомольця
Українська медична стоматологічна академія
Аріельський Університет, Аріель, Ізраїль
Краківський педагогічний університет
імені Комісії національної освіти, Пельца
Середня школа «Сент-Едмунд», Канада
Національний коледж шкільних керівників, Велика Британія
Лабораторія "Макаренко-реферат"
Марбурзького університету, ФРН

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

БІОЛОГІЧНІ, МЕДИЧНІ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

(22-23 жовтня 2020 року)

Полтава - 2020

Біологічні, медичні та науково-педагогічні аспекти здоров'я людини. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / За загальною редакцією проф. Пилипенка С.В. — Полтава: Астроя, 2020. — 194 с.

У збірнику представлені результати досліджень, присвячені біологічним та медичним аспектам здоров'я людини, впливу стану навколишнього середовища, природних факторів живої та неживої природи на здоров'я людини, біорізноманіттю України, сучасним проблемам методики викладання біології, медицини та еколого-валеологічного виховання в освітніх закладах.

Редакційна колегія:

Степаненко Микола Іванович — голова редколегії, доктор філологічних наук, професор, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (головний редактор); **Шевчук Сергій Миколайович** — проректор з наукової роботи, кандидат географічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Пилипенко Сергій Володимирович** — доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (зам. головного редактора); **Гриньова Марина Вікторівна** — доктор педагогічних наук, професор, декан природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Остапченко Людмила Іванівна** — доктор біологічних наук, професор, директор ННЦ "Інститут біології та медицини" Київського національного університету імені Тараса Шевченка; **Берегова Тетяна Володимирівна** — доктор біологічних наук, професор ННЦ "Інститут біології та медицини" Київського національного університету імені Тараса Шевченка; **Коваль Андрій Анатолійович** — старший викладач кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Закалюжний Віктор Маркович** — кандидат геолого-мінералогічних наук, доцент кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Попельнюх Віктор Васильович** — кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Бажан Анатолій Григорович** — старший викладач кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Новописьменний Сергій Анатолійович** — кандидат педагогічних наук, асистент кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Палайниця Віра Іванівна** — зав. лабораторії кафедри біології та здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Комп'ютерне забезпечення: Коваль А.А.

Друкується за ухвалою Вченої ради Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (протокол №4 від 29 жовтня 2020 року.)

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів та повноту несуть автори статей.

РОЗДІЛ 1. БІОЛОГІЧНІ ТА МЕДИЧНІ АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

ВПЛИВ ФАРМАКОЛОГІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ НА ОСНОВІ МЕЛАНІНУ НА ГОЄННЯ ЛІНІЙНИХ РІЗАНИХ РАН ШКІРИ У ЩУРІВ

Берегова Т.В.¹, Степанова Л.І.¹, Нікітіна Н.С.¹, Грицевич Н.Р.², Верещака В.В.¹

¹Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ,
²Вищий навчальний комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівська медична академія імені Андрея Крупинського», м. Львів

Раніше нами було показано, що фармакологічна композиція на основі меланіну справляє ефективний ранозагоювальний вплив на повношарові площинні вирізани та гнійно-некротичні рани. Залишилася недослідженою її дія на гоєння лінійних різаних ран шкіри у щурів та її тензометричну характеристику.

Метою роботи було дослідити дію фармакологічної композиції на основі меланіну та препарату порівняння гель Пантестин-Дарниця на тривалість гоєння лінійних різаних ран шкіри у щурів та її тензометричну характеристику.

Дослідження проведені на 24 білих нелінійних лабораторних щурах, які рандомізовано були поділені на 3 групи по 8 тварин в кожній. Група щурів, у яких лінійні різані рани нічим не обробляли і їх гоєння відбувалось самостійно, слугували контролем. В другій групі щурів лінійні різані рани двічі на добу обробляли фармакологічною композицією на основі меланіну, яка являє собою 0,5% розчин карбополу, в якому розчиняли меланін. Концентрація меланіну в розчині карбополу складала 0,1%. Продуктом меланіну є антарктичні чорні дріжджеподібні гриби *Pseudonadsoniella brunnea*. В день повного загоєння тварин умертвляли і досліджували тензометричну властивість шкіри в ділянці бувшого ранового ложа шляхом встановлення маси наважки, за якої відбувався розрив шкіри. Результати досліджень піддавали статистичній обробці з використанням t-критерію Стьюдента. Результати представлені у вигляді $M \pm SD$.

В результаті проведених досліджень встановлено, що повне гоєння лінійних різаних ран шкіри у щурів контрольної групи відбувалось на 16-й день. В групі щурів, у яких лінійні різані рани щоденно двічі обробляли фармакологічною композицією на основі меланіну, повне гоєння відбувалось на 12-й день. В групі щурів, у яких лінійні різані рани щоденно двічі обробляли препаратом порівняння гель Пантестин-Дарниця, повне гоєння відбувалось на 14-й день. Фармакологічна композиція на основі меланіну позитивно впливала на тензометричну характеристику шкіри. Так, розривне навантаження в контрольній групі щурів складало 532,5±100,1 г, в групі щурів, у яких рани обробляли фармакологічною композицією на ос-

Саме з розробкою схем екологічної мережі на регіональному рівні, проведенням зв'язаних із цим наукових досліджень, пов'язані сучасні процеси розбудови екологічної мережі.

Література

1. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища за 2012 рік. – К.: Міністерство екології та природних ресурсів України, К. – 2013. – 254 с.
2. Закон України «Про природно заповідний фонд України» від 16 червня 1992 року № 2456-ХІІ (із змінами).
3. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21.09.2000 року № 1989-ІІІ (із змінами).
4. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26.06.1991 р. № 1264-ХІІ (із змінами).
5. Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Програми перспективного розвитку заповідної справи» від 22.09.1994 року №177/94-ВР (із змінами).

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. БІОЛОГІЧНІ ТА МЕДИЧНІ АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	
ВПЛИВ ФАРМАКОЛОГІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ НА ОСНОВІ МЕЛАНІНУ НА ГОСЕННЯ ЛІНІЙНИХ РІЗАНИХ РАН ШКІРИ У ЩУРІВ	
¹ Берегова Т.В., ¹ Степанова Л.І., ¹ Нікітіна Н.С., ² Грицевич Н.Р., ¹ Верещака В.В.	3
VITAMIN D₃ DEFICIENCY IN PATIENTS WITH NON-ALCOHOLIC FATTY LIVER DISEASE AND TYPE 2 DIABETES: PRESENT AND FUTURE	
Mahmoud Aludwan ¹ , Nazarii Kobyljak ¹ , Dmytro Kyriienko ¹ , Tetyana Falalyeyeva ² , Ludovico Abenavoli ³ , Iuliia Komisarenko ¹	4
НАЙПОШИРЕНІШІ ПОРУШЕННЯ СЕРЦЯ ЛЮДИНИ ТА ЗАХОДИ ЇХ ПРОФІЛАКТИКИ	
Бажан А.Г. ¹ , Шеремет Є.В. ¹ , Бажан Є.А. ² , Гордієнко О.В. ³	5
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОСОБЛИВОСТЕЙ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ У МОЛОДИХ ЖІНОК ІЗ РІЗНОЮ МАСОЮ ТІЛА	
Боряк Х.Р., Весніна Л.Е.	
ГОЛОВНІ ПРИНЦИПИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ОЖИРІННЯ	
Волкова О.А.	11
ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДУ МІКРОБІОТИ СЕЧОСТАТЕВОГО ТРАКТУ У ЖІНОК В НОРМІ ТА ПРИ ПАТОЛОГІЧНИХ СТАНАХ	
Господ В.В., Голодок Л.П., Скляр Т.В.	13
ДИНАМІКА ЗМІН МЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ СТІНКИ 12-ПАЛОЇ КИШКИ ЩУРІВ ПІД ВПЛИВОМ КОМПЛЕКСУ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК: НІТРИТУ НАТРИЮ, ГЛУТАМАТУ НАТРИЮ ТА ПОНСО 4R	
Григоренко А. С., Пилипенко С.В.	14
SUPERHYDROPHOBIC & OLEOPHOBIC COATING	
Roman Grynyov	16
СЕЛЕНХРОМЛІПІДНИЙ КОМПЛЕКС З ХЛОРЕЛИ ЯК ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНА СУБСТАНЦІЯ ЗА ЦУКРОВОГО ДІАБЕТУ	
Грубітко В.В.	19
ВПЛИВ НАЙПОШИРЕНІШИХ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	
Донченко С.В., Білаш С.М., Северин Ю.М.	23
BREATHING EXERCISES OF HATHA-YOGA AS A MEANS OF RELIEF IN PERSONS WITH PANIC ATTACKS	
Karnaikh Tetiana, Babak Svitlana	25
ВПЛИВ ХІМІЧНИХ ДОБАВОК ЕКЗОГЕННОГО ПОХОДЖЕННЯ НА ОРГАНИ РОТОВОЇ ПОРОЖНИНИ	
Коваль Я.В., Білаш С.М., Проніна О.М., Коваль Ю.П.	31
THE RESEARCH OF TERRITORIAL DISTRIBUTION OF INCIDENCE AND MORTALITY FROM ENDOMETRIAL CANCER IN UKRAINE (2014–2019)	
Koval Anna, Mokhort Gennadiy.....	32
ЗМІНА ПОКАЗНИКІВ ЕМБРІОГЕНЕЗУ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ТВАРИН ПРИ ВВЕДЕННІ ХЛОРИДУ ТА ЦИТРАТУ КАДМІЮ	
Колосова І.І.	33
ЧОРНІ ДРІЖДЖОПОДІБНІ ГРИБИ ЯК ПОТУЖНІ ДЖЕРЕЛА БІОЛОГІЧНО АКТИВНИХ СПЛУК, ПЕРСПЕКТИВНИХ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В МЕДИЦИНІ ТА БІОТЕХНОЛОГІЧНИХ ГАЛУЗЯХ	
Кондратюк Т.О., Берегова Т.В.	36

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ КАРДІОРЕСПІРАТОРНОГО ФІТНЕСУ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ Корчан Н.О. ¹ , Северин Ю.М. ¹ , Звягольська І.В. ² ,.....	39
DISTRIBUTION CHARACTERISTICS OF DENTAL DISEASE IN CHILDREN WITH DIABETES MELLITUS Kuz I.O., Maksymenko A.I., Sheshukova O.V.	42
ПОРІВНЯННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ПЕРЕДУМОВ РОЗВИТКУ ОЖИРІННЯ У ЛЮДИНИ ТА ТВАРИН-КОМПАНІОНІВ Локес-Крупка Т.П., Канівець Н.С.	43
ОЖИРІННЯ, ЯК ОДНА З НАЙБІЛЬШИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ. ПРИЧИНИ, ТИПИ, ДІАГНОСТИКА ТА МЕТОДИ ЛІКУВАННЯ. Марусич Я.І.	45
КИСЛОТНІСТЬ ВАГІНАЛЬНОГО СЕКРЕТУ ПРИ ДИСБІОТИЧНИХ СТАНАХ Медведева О.М., Черевач Н.В., Дрегваль О.А., Скляр Т.В.	47
ОЦІНКА ВПЛИВУ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ У ХВОРИХ НА ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ 2 ТИПУ Медовець О.І.	47
МІКРОФЛОРА УРО-ГЕНІТАЛЬНОГО ТРАКТУ ЖІНОК ПРИ ДИСБІОТИЧНИХ ПОРУШЕННЯХ Медведева О.М., Черевач Н.В., Дрегваль О.А., Скляр Т.В.	48
ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ЦУКРОВОГО ДІАБЕТУ Мироненко С.Г.	49
МОЖЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ СИСТЕМНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ ОРГАНІЗМУ ЛЮДИНИ ПРИ ОБ'ЄКТИВНОМУ КЛІНІЧНОМУ ОБСТЕЖЕННІ ПАЦІЄНТІВ ТЕРАПЕВТИЧНОГО ПРОФІЛЮ Г.В.Невойт ¹ , М.М.Потяженко ¹ , О.П.Мінцер ² , П.М.Подпруджніков ³	51
«МОРФОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕБУДОВИ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ЯСЕН ПРИ ДІЇ НА НИХКОМПЛЕКСУ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК» (АНАТОМО – ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ) Олексієнко В.В.	53
COVID-19 ТА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УЖГОРОДА Пилипів Д.Б., Пилипів Д.Б., Шарга М.Б., Шарга Б.М.	54
ОЦІНКА КОМПЛЕКТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЇЇ В АЛГОРИТМ ЛІКУВАННЯ ГЕНЕРАЛІЗОВАНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ПАРОДОНТА ПРИ НЕРВОВІЙ АНОРЕКСІЇ Решетник Л.Л.	55
ПРОЛОНГОВАНИЙ ВПЛИВ МАЛИХ ДОЗ РАДІАЦІЇ ЯК ФАКТОР АЛЛОСТАТИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ Соколенко В. Л., Соколенко С. В.	58
СПЕКТРОФОТОМЕТРИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ВІТАМІНУ В ₁₂ У ПРОДУКТАХ ХАРЧУВАННЯ Стрижак С.В., Криворучко А.В.	59
РОЛЬ ПЕКТИНІВ ЯК БІОЛОГІЧНОАКТИВНИХ РЕЧОВИН Стрижак Д.О.	61
ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ВИВЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПОШИРЕННЯ ХВОРОБ ВІД ПТАХІВ ДО ЛЮДИНИ У СУЧАСНИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ Тарасенко В.А.	63

РЕАЛЬНИЙ СТАН ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ Є ОДНИМ З ОСНОВНИХ КРИТЕРІЇВ РІВНЯ І ЯКОСТІ ЖИТТЯ Харченко Н.В., Кундїй Ж.П., Ющенко Ю.П.	65
ВИВЧЕННЯ СКЛАДУ БІОТИ УРОГЕНІТАЛЬНОГО ТРАКТУ ЖІНОК ПРИ ДИСБІОТИЧНИХ ПОРУШЕННЯХ Циб К.В., Голодок Л.П., Скляр Т.В.	66
ЩОДО ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЛІКАРЯ І ПАЦІЄНТА Чечотіна С.Ю. ¹ , Литовченко І.Ю. ¹ , Коваль А.А. ²	67
ПРОФІЛАКТИКА ПОРУШЕНЬ СТАНУ ЗДОРОВ'Я ПРИ РОБОТІ ШКОЛЯРІВ ЗА КОМП'ЮТЕРОМ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ Шапаренко І. Є.	69
ЗАХВОРЮВАННЯ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ МАШІВСЬКОГО РАЙОНУ Шаравар М. Є. ¹ , Новописьменний С. А. ¹ , Дмитренко Н. А. ²	73
СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДНИЖНЬОЩЕЛЕПНИХ СЛИННИХ ЗАЛОЗ ЩУРІВ ПРИ ХРОНІЧНІЙ ІНТОКСИКАЦІЇ ЕТАНОЛОМ НА СУБКЛІТИННОМУ РІВНІ Шевченко К. В., Єрошенко Г. А., Ячмінь А. І.	77
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ХАРЧУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ Фалалєєва Т.М. ¹ , Молочек Н.В. ¹ , Ревун М.К. ¹ , Хоменко М.В. ¹ , Цирюк О.І. ¹ , Долгая Н.Є. ^{1,2} , Кобиляк Н.М. ³ , Остапченко Л.І. ¹	79
АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗАХВОРЮВАНОСТІ НА ЙОДОДЕФІЦИТНУ ПАТОЛОГІЮ ЩИТОПОДІБНОЇ ЗАЛОЗИ НА ПРИКЛАДІ ГЛУХІВСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ Борщ М.В. ¹ , Шилова Н.В. ² , Сидоренко В.М. ³	80
ХАРЧОВІ РОЗЛАДИ У ДІТЕЙ Якушевська І.В.	83
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЇ, МЕДИЦИНИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ. ЕКОЛОГО-ВАЛЕОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ У ВИЩИХ ТА СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	
ЗОНА ПРОФЕСІЙНОГО КОМФОРТУ ВЧИТЕЛЯ Гриньова М.В., Сагайдак В.Р.	85
ПРОПАГУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКИМИ СПОРТИВНИМИ КЛУБАМИ В УМОВАХ ПОСЛАБЛЕННОГО КАРАНТИНУ Піддубна Ю.С., Гриньова М. В.	86
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МІЦНОГО ЗДОРОВ'Я Антонєць М.О., Антонєць О.А.	87
ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ, ЯК ЗАСОБУ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, З МЕТОЮ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГО-ВАЛЕОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ Аравін П.А., Мехед О.Б.	93
ЕКОЛОГО – ВАЛЕОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ В СЕРЕДНІХ ТА ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ – ЗАПОРУКА ПОВНОЦІННОГО ФІЗИЧНОГО, ДУХОВНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ Волкова О.А.	93

основа зберігання індивідуального здоров'я вчителя.

Література

1. Areas of worklife as predictors of occupational health – A validation study in two German samples [Electronic resource] / [Sarah S. Brom, Gabriele Buruck, Irén Horváth, Peter Richter, Michael P. Leiter] // *Burnout Research*. – Vol. 2, Issues 2–3, September 2015, P. 60–70. – URL : <http://dx.doi.org/10.1016/j.burn.2015.05.001>.
2. Zhara H. Interrelation of future teachers' health and their professional comfort zone: analysis of the problem / Hanna Zhara // *European Humanities Studies: State and Society*_4 2014–2015. – Slupsk. – 207 p. – P. 136–149.
3. Водольянова Н. Е. Психодіагностика стресса / Н. Е. Водольянова. – СПб. : Питер, 2009. – 336 с. – (Серія «Практикум»).
4. Латіна Г. О. Фізіолого-гігієнічні аспекти професійної діяльності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» / Ганна Олександрівна Латіна. – Київ, 2008. – 22 с.
5. Носко М. О. Удосконалення діагностичного компоненту в процесі реалізації проекту «Школа сприяння здоров'ю» / М. О. Носко, Л. Г. Шелупець, О. В. Багіньська, С. Б. Самоненко // *Вісник Чернівецького національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 115. – С. 180–182.
6. Саторин І. Зона комфорту [Електронний ресурс] / Ігорь Саторин. – 25.02.2010. – Режим доступу : <http://progressman.ru/2011/04/cage/> (доступ на 24.03.2017)
7. Трейси Б. Выйди из зоны комфорта. Измени свою жизнь. 21 метод повышения личной эффективности / Брайан Трейси ; пер. с англ. Марины Сухановой. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2014. – 144 с.

ПРОПАГУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКИМИ СПОРТИВНИМИ КЛУБАМИ В УМОВАХ ПОСЛАБЛЕННОГО КАРАНТИНУ

Піддубна Ю.С., Гриньова М. В.
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Студенти – це майбутні фахівці, від яких великою мірою залежить майбутнє нашої країни, тому вони повинні мати не тільки високий рівень професійної підготовки, але й бути фізично і психологічно здоровими, витривалими та працездатними. Відомо, що заняття різними видами фізкультурної діяльності, сприяє профілактиці захворювань, підвищенню працездатності, збільшенню тривалості життя, організації повноцінного дозвілля, боротьбі зі шкідливими вичками і забезпечує оптимальні обсяги рухової активності. Саме тому необхідне існування студентських спортивних клубів – місць спілкування активної молоді, яка має спільні інтереси, бажання до самовдосконалення та розвитку у ході спільної діяльності. Особлива роль таких клубів полягає у створенні атмосфери колективізму, соціалізації студентства, психологічній розрядці і створенні умов пізнання власних можливостей у ході спортивно-оздоровчої діяльності молоді.

На сьогоднішній день ітання здоров'я та здорового способу життя

стоїть надзвичайно гостро, оскільки весь світ охопила пандемія коронавірусу (COVID-19). Як наслідок був введений карантин і декілька місяців більша частина світу перебувала в умовах самоізоляції. Але студенти всього світу знайшли нові способи займатися спортом, зберігати фізичну активність і долі пропагувати здоровий спосіб життя в умовах карантину. Так команда з нетболу Університету Саксексу побигла всією Великобританією. Благодійний забіг був організований приєднаннями збірної з нетболу у якому взяли участь 34 члени команди, кожен з яких пробіг по 44 км. Так студенти не тільки зібрали кошти для Національної служби охорони здоров'я Великобританії (NHS), а й виразити свою вдячність за їх роботу направлену на порятунок життя. 19 спортивних клубів Університету Портсмута об'єдналися також з благодійною метою. 430 студентів взяли участь у забігові і подолали 12 160,12 км зібравши при цьому 3965 фунтів стерлінгів для NHS [1].

Студенти Полтавсько національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка також не відступили від своєї мети і спільних інтересів через пандемію та карантинні обмеження. Волейбольний клуб «Полтавчанка» педагогічного університету з дотриманням всіх карантинних вимог, зазначених Кабінетом Міністрів України [2], продовжив свою роботу і вже на сьогодні виборив право на участь у жіночому Чемпіонаті України з волейболу серед команд Суперліги. Цим студентки продемонстрували, що атмосфера колективізму, здоровий спосіб життя і спільне бажання вчить відстоювати власні інтереси у будь яких умовах.

Отже, студентські спортивні клуби показують на практиці, що створена позитивна психо-емоційна атмосфера всередині колективу, загальна спрямованість поглядів щодо певної проблеми та спільна робота сприяє спортивно-оздоровчій діяльності майбутніх фахівців. Студентські клуби продемонстрували, що молодь, незважаючи на жорсткі обмеження, знаходить можливість для збереження і пропагування здорового способу життя, продовжує розвиватись, ділитися досвідом і реалізовувати спільні інтереси.

Література

1. Fun and Unusual Ways Students are Staying Active in Quarantine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantinu-ta-zapr-641> (дата звернення: 09.10.2020)
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» URL: <https://www.topuniversities.com/student-info/health-support/fun-unusual-ways-students-are-staying-active-quarantine> (дата звернення: 09.10.2020)

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МІЦНОГО ЗДОРОВ'Я

Антонець М.О., Антонець О.А.

Полтавська державна аграрна академія, ПВНЗ Український гуманітарний інститут

Сучасне громадянське суспільство потребує здорових громадян.

Але ставлення до власного здоров'я у кожного різне. Існують біологічні, медичні, психологічні та духовні підходи до розуміння здоров'я. Також у науці і практиці існує багато концепцій здорового способу життя, що впливають на гармонійний розвиток особистості. Наприклад, Б.Фостер називає вісім принципів здоров'я: «Сонячне світло, чисте повітря, вода, фізична активність, відпочинок, харчування, стримання і довіра Богові» [12]. А.Буквинський і Ф.Фомін проголошують основні напрямки **формації особистості**, а саме «віра, взаємини в родині та державі, батьківство, добрі вчинки і здоров'я» [4].

А. Михайловський зауважує, що на планеті є так звані «блакитні зони», де люди дуже довго живуть. Одним з таких є місто Лома-Лінда у Каліфорнії, що знаходиться у 100 км від Лос-Анджелоса. «Причиною довголіття його мешканців став повсякденний образ життя» [9]. Ці люди вірять у Бога і плакають особливі правила, а саме **щотижневий добовий відпочинок, фізичну активність, спілкування з однодумцями, волонтерство, правильне харчування**. «Університет здоров'я у Лома-Лінді — це академічний медичний центр, в якому працює шість лікарень, терапевтична корпорация і дочірні організації у всьому світі. Ці медичні служби взаємодіють з 8 школами, що складають університет, орієтований на охорону здоров'я. Їхнє гасло: «Взаємне прагнення до досконалості веде до видатної турботи про наших пацієнтів та відмінних можливостей навчання для наших студентів». Цей медичний центр є одним з найкращих у США. Заклад намагається зробити людину цілісною — фізично, розумово, емоційно і духовно» [15]. Кожен рік шановні у всьому світі вчені Лома-Лінди публікують більше 500 рецензованих статей, розкриваючи нові підходи до харчування, лікування раку, серцево-судинних захворювань, розвитку новонароджених, інсульту, травм головного мозку тощо.

Вищезазнані правила важливо впроваджувати в освіту, тому що «від того, що зараз мислять в університетах, залежить, що завтра відбуватиметься на майданах і вулицях» [10]. Тому сучасна реформація освіти повинна здійснюватися, спираючись на вчення Я. А. Коменського. У «Пам'яті» він писав: «Отже, маємо чітке розділення людської природи на п'ять частин: 1. Сила розуму, мудрість; 2. Сила мови, красномовство; 3. Здібність працювати; 4. Моральні норми, добра поведінка; 5. Благочестя на землі Божою милістю і досягнення благословенної вічності з Богом Його ласкою» [13, с.34].

Ці принципи необхідно плекати в вихованні здобувачів вищої освіти, щоб отримати на виході фахівців із цілісним розумом, гарною поведінкою і міцним здоров'ям. Тому метою дослідження є вивчення науково-педагогічних аспектів щодо формування міцного здоров'я у сучасного студентства. Дослідження проводилося протягом 2018 – 2020 років за методом включеного спостереження та формуючого експерименту в студентських колективах факультету агротехнологій та екології Полтавської державної аграрної академії та серед ЗВО заочної форми навчання спеціальності «Психологія» у ПВНЗ «Український гуманітарний інститут».

Науково-педагогічні аспекти щодо формування парадигми здоров'я включають харчове здоров'я, фізичне здоров'я, психічне здоров'я, духовне здоров'я і соціальне здоров'я.

Харчове здоров'я дає можливість зрозуміти, що необхідно їсти, яким повинен бути баланс білків, жирів, вуглеводів і мінеральних речовин в організмі людини, як дотримуватися дієти тощо. Системне вживання необ-

хідної кількості води – теж серйозна складова режиму харчування. Сьогодні багато говорять про правильне харчування. Наприклад, висуваються високі вимоги до хлібобулочних виробів. Населення планети стало більше вживати бездріжджовий хліб. Переваги технології випікання хліба на хмільових заквасках з добавками спіруліни вказують вчені Г. Жемела, А. Баган, О. Бараболя, С. Шакалій і Т. Чайка. Вони зауважують, що «такий хліб пшеничний буде відноситися до натуральних продуктів харчування з корисними властивостями» [6, с.105].

Смачну органічну продукцію «Adam's meal» пропонує приватне підприємство Євгена та Світлани Антонців. За інноваційними харчовими технологіями, які у більшості є авторськими, виробляються екологічно корисні пасти й халва з горіхів та насіння, шоколадки і шоколадні батончики з добавками фруктів. У солодоцях «Adam's meal» немає глютену, лактози і продуктів тваринного походження. Натомість, використовуються органічні нерафіновані інгредієнти, а саме какао, кокосова продукція, мед, активований горіхи і пророщені зерна. Технологія приготування не перевищує 45° t для максимального збереження всіх вітамінів і нутрієнтів. Викладачі розповідають про такий хліб і кондитерські вироби на заняттях з технічних культур та технології виробництва і переробки продукції рослинництва.

Наступним аспектом є фізичне здоров'я молоді. У сучасному суспільстві існує серйозна проблема – статеве життя до шлюбу. Одним з наслідків такої ризикованої поведінки є зараження ВІЛ- інфекцією, а також захворювання на СНІД, себто руйнування фізичного здоров'я. З цього приводу для ЗВО запропоновано програму «Цінуй життя», на яку є свідоцтво на авторське право за № 83568 від 11.12.18 [14, с.34]. Гасло програми – «Рятує узятих на смерть», також тих, хто на страчання хилиться, хіба не підтримаєш їх? [1, Прип.24:11] Тренінг спрямований на розуміння необхідності протистояння негативному впливу середовища, збереження здоров'я і радості життя для найкращої реалізації планів на майбутнє та створення міцної родини. Ця профілактична програма побудована на християнських засадах. Її мета – формування слухного ставлення молоді до власного життя та отримання знань щодо проблеми ВІЛ/СНІДу в Україні. Вже 12 років поспіль цей тренінг проводиться серед різних верств населення. Із задоволенням інформацію сприймають у військовій частині А 3990 Полтави, у навчальних закладах та районних центрах Полтавської області. Основна ідея, яка пропагується серед слухачів: «Максимально надійним способом, щоб захиститися від зараження ВІЛ є сексуальне утримання та вірність неінфікованого подружжя один одному у шлюб». Також пояснюється, як треба поводитися з ВІЛ-інфікованою людиною, як їй допомогти щодо зміцнення здоров'я.

Педагогам важливо проводити бесіди серед студентської молоді щодо захисту життя. Ця інформація також стосується аспекту фізичного здоров'я. Автори статті співпрацюють із членами Всеукраїнської ГО «Збережи життя» 13 років поспіль. Представники цієї організації проводять лекції щодо планування родини на тему «Духовні основи збереження життя». Лекції слухали студенти ПДАА, ПНПУ, ПУЕТ, а також учні коледжів, закладів професійно-технічної освіти і багатьох ЗОШ. Молоді необхідно пояснювати важливість збереження життя дитини, тому що для багатьох людей, на жаль, аборт є звичним явищем. Але аборт – це справжнє вбивство, це порушення Божої заповіді: «Не вбивай!» [1, 2М.20:13]. Яка основна причина здійснення абортів? Світський світогляд дає відповідь: «Стан здоров'я, невдалий час для народження дитини. Вона не вписується в плани

отця або матері, матеріальні негаразди тощо». Але **правильна відповідь**: «Егоїзм, бажання жити для себе і, звичайно, відсутність духовного розуміння цінності життя».

«Це особливо важливо сьогодні, коли виникають нові виклики у медичній науці щодо етики і моралі із таких питань, як **евтаназія, трансплантація, екстракорпоральне запліднення, клонування та низки інших**» [1, с.155]. Такі проблеми впливають і на психічне здоров'я. В цьому аспекті людина опиняється перед новими викликами. Суспільству пропонується гендерна ідеологія. Г.Кубі стверджує, що «усе це відбувається в ім'я ідеології, яка заперечує, що людина існує як чоловік і жінка, що ця полярність визначає її ідентичність і є умовою продовження людського роду (психічні і фізичні відхилення цього факту не змінюють). Ніколи досі не було такої ідеології, яка б прагнула знищити статево ідентичність чоловіка і жінки та зруйнувати будь-яке етичне нормування сексуальної поведінки. Ця ідеологія називається гендерний мейнстрімінг» [8, с.25]. Тому авторами було розроблено тренінг «Стать і гендер», метою якого є з'ясування різниці між поняттями «стать» і «гендер», щоб зрозуміти жакливі наслідки гендерного мейнстрімінгу для сучасної молоді і майбутніх поколінь. Впровадження цієї програми у виховний процес ЗВО дає можливість запобігти таким деструктивним тенденціям у педагогіці, як примусова **гомосексуалізація** та безстатево виховання. Учасники тренінгу погоджуються, що **сім'я** виникає зі шлюбу чоловіка й жінки, які зобов'язуються розділяти своє життя один з одним і готувати народжувати і виховувати дітей. Якщо відмовитися від моногамії як від морального орієнтиру, то подружжя буде знищене. У програмі «розглядається протиставлення понять «стать» і «гендер» [14, с.35] і захищається право віруючих людей сміливо цитувати уривки з Біблії, які засуджують гомосексуалізм. «А хто лежатиме з чоловіком як із жінкою, гідоту вчинили обоє вони, будуть кочне забиті, кров їхня на них» [1, 3М.20:13].

Сьогодні ЛГБТ-активісти кажуть, що **сексуальна орієнтація** – це ознака, що рівноцінна кольору шкіри і національності, а тому в законодавчому полі вони повинні писатися через кому. Однак це **типова підміна** понять. Сексуальна орієнтація не є вродженою рисою, а тому не є природним правом людини. З кольором шкіри – народжуються, а гомосексуалістами – стають! Будь-який сексуальний прояв – це поведінка, а не біологічна особливість. Л.Гридкевець виділяє передумови порушень психічного здоров'я, що веде до виникнення гомосексуальної поведінки: «1. Наявність трансгенераційних передач зафіксованого травмівного досвіду (що веде до зміни образу Я та використання деструктивних соціальних моделей взаємодії із собою, людьми, Богом); 2. Наявність інтергенераційних передач травмівної фіксації (середовища обумовленість (деформація) родинної системи з домінацією авторитарної матері), особистісна обумовленість (формування батьками нарцистичного способу мислення у дитини), засвоєння деформованих моделей взаємодії із собою, представниками своєї і протилежної статі за типом «навченої безпорадності» тощо); 3. Особистий травмівний досвід дитини та підлітка (зокрема і сексуальне насильство (об'єктивне чи суб'єктивне) тощо); 4. Соціальна обумовленість та науцінна (ситуативна обумовленість (гомосексуальне розбещення), заступаюча обумовленість (одностатева ізоляція), фантазійна обумовленість (під дією гомосексуальної сугестії засобами масової інформації, кіно – та відео – індустрії)» [5, с.55]. Гомосексуальна поведінка та її пропаганда

руйнують психічне здоров'я людини, тому задача педагогів всіляко запобігати цим негативним тенденціям.

Фундаментом міцного духовного здоров'я є формування духовних цінностей. А.Буковинський та Ф.Фомін зауважують, що «частина цінностей не була інтеріорізована поколінням, яке підросло за часи незалежної України, і, відповідно, не стала невід'ємною складовою їхнього світогляду та не регламентує їхню поведінку» [4, с.4]. Глобальні трансформаційні процеси, що відбуваються в усіх сферах життя, обумовлюють необхідність створення нової виховної ідеології, побудованої на християнських цінностях.

Першим документальним свідченням про духовні цінності є закон Мойсея, що написав Господь на кам'яних скрижалях на горі Синай. З десятих Божих заповідей перші чотири показують стосунки людини з Творцем, а наступні шість – це регламент взаємин між людьми [1, 2М.20].

О.Киричок стверджує, що «цінності для духовності людини мають **неабияке значення**, оскільки вони лежать в основі вибору» [7, с.303]. Це питання завжди стоїть перед людиною. Обирати добро чи зло – проблема духовного здоров'я. Господь пропонує людині два протилежні шляхи, але рекомендує завжди обирати шлях життя, себто добра: «Життя та смерть дав я перед вами, благословення та прокляття. І ти вибери життя, щоб жив ти та насіння твоє» [1, 5М. 30:19]. На кураторських годинах для ЗВО проголошується необхідність вибору життя. «Духовність – це стосунки людини з Богом, це глибоке розуміння змісту й наслідків учинку Ісуса Христа» [14, с.29]. Зріла духовна особа тонко відчуває сутність вчинків інших людей, себто ситуативний орієнтир, мотивацію, дію і перспективу їхнього життя. Біблійний наратив характеризує духовних людей, що вони «мають чуття, привчені звичкою розрізняти добро й зло» [1, Євр.5:14]. Тому педагоги можуть формувати у студентської молоді духовне здоров'я і впливати тим самим на довкілля.

Соціальне здоров'я формується на соціальній активності людини. Вона може зробити особливе середовище, що впливає на становлення духовних і моральних цінностей і дає інтелектуальний поштовх, себто створити модель соціокультурного розвитку. Такою моделлю є фестиваль «Арт Полтава», що проводиться влітку з 2014 року по 2019 рік у Полтаві. Організаторами фестивалю є Полтавська обласна молодіжна ГО «Покоління ГУГЛ» та інші творчі особистості. Одним з головних завдань «Арт Полтава» є проведення масштабного проєкту, але з умовою послужити людям. Слогани заходу зазначені у брендбуці фестивалю [3]. «Модератори фестивалю допомагають людям доторкнутися до справжніх християнських цінностей. «Арт Полтава» є територією розкриття творчого потенціалу, де кожен може віднайти свої таланти та отримати практичні настанови з їх реалізації. Це є платформа для захоочення молоді, дітей та дорослих до розвитку. Захід є середовищем, де професіонали з різних сфер мотивують Учасників до пошуку свого покликання. На артфестивалі спостерігається атмосфера згуртованості, любові до оточуючих, плекається думка, що багато залежить від однієї людини» [2, с.212]. Про це говориться на відкритті свята і на заключному концерті, проголошуючи біблійний принцип: «Нехай кожен дбає не про своє, але кожен про інших» [1, Фил.2:4]. Протягом Усього заходу йде формування нового типу взаємин людини та довкілля – екоорієнтований теоцентризм.

Отже, у статті розглянуто науково-педагогічні аспекти формування міцного здоров'я у ЗВО, а саме харчового здоров'я, фізичного здоров'я,

психічного здоров'я, духовного здоров'я і соціального здоров'я. Виховання духовних цінностей у студентства та стимулювання ЗВО до соціальної активності – це головні принципи зміцнення здоров'я сучасної молоді.

Література

1. Біблія / переклад Рафаїла Турконяка. – ВВФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», – 2016. – 1064 с.
2. Антонєць М. О. Антонєць О. А. Артфестиваль як модель соціокультурного розвитку. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Моделі соціокультурного розвитку територій: перспективи та можливості у світлі історичної спадщини сучасного та майбутнього», 25-27 вересня 2019 року. – Суми: СНАУ, 2019. – Тези доповідей – част.1. – С.210-215.
3. Брендбук фестивалю АРТ Полтава [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://artpoltava.org/brandbook.pdf>
4. Буковинський А., Фомін Ф. Навчально-методичний посібник для фахівців, які впроваджують програми підготовки до подружнього життя. Київ, 2014. 172 с.
5. Гридковець Л.М. Психологічне здоров'я, фізичне здоров'я, психічне здоров'я, духовне здоров'я і соціальне здоров'я логічні маніпуляції у сфері психічного здоров'я щодо спектру статевої ідентичності. Науково-медичні підходи до проблеми гендерної рівності: матеріали доповідей круглого столу 9 листопада 2018 року / Ред. кол. Богомолець О.В. та ін. Херсон: Гельветика, 2018. С. 51-59.
6. Жемела Г.П., Баган А.В., Бараболя О.В., Шакалій С.М., Чайка Т.О. Екологізація випікання пшеничного хліба з використанням хмелевих заквасок і спіруліни. Вісник ПДАА, 2020, №1. С.100-106.
7. Киричок О.Б. Філософія. Полтава: РВВ ПДАА, 2010. 381 с.
8. Кубі Г. Глобальна сексуальна революція: руйнування свободи в ім'я свободи. Тернопіль: «Мандрівець», 2018. 328 с.
9. Михайловський А. Гуманізм не працює. Інтернет-газета «Путь» от 30.09.20. URL: <http://www.asd.in.ua/archives/1188335438>
10. Ортега-и-Гассет Х. Миссия университета, Минск: БГУ, 2005. 104 с. URL: <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/4516/1/ortega.pdf>
11. Реформація: успіх Європи і шанс для України: колективна монографія за редакцією Романа Шеремети та Ольги Романенко / Р.М.Шеремета, О.А. Романенко, Вернон Сміт та ін. –К.:Саміт-Книга, 2017. – 256 с.
12. Фостер В. Новый старт. URL: https://www.koob.ru/foster/noviy_start
13. Comenius, John Amos, Pampaedia, III.10, 34.
14. Maryna Antonets, Olesia Silchuk, Kateryna Bozhko / The spiritual development of university students: a fundamental role of the humanities and social sciences / Maryna Antonets, Olesia Silchuk, Kateryna Bozhko // European Journal of Science and Theology, Vol.15, No.5, 2019. – p.27-37.
15. U.S. News & World Report. URL: <https://www.invcitory.org/news/church/19704-meditsinskij-tsentr-tserkvi-asd-loma-linda-priznali-odnoj-iz-luchshih-regionalnyh-bojitsv-v-ssha>

ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ, ЯК ЗАСОБУ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, З МЕТОЮ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГО-ВАЛЕОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Дравін П.А., Мехед О.Б.
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Згідно з діяльнісною парадигмою в освіті, розвиток особистих якостей та психічних процесів відбувається паралельно з оволодінням практичними навичками, прийомами пошукової діяльності.

Метою роботи було обґрунтування доцільності використання засобу експериментування в процесі пошукової освітньої діяльності як для школярів так і для студентів освітніх спеціальностей. На підставі аналізу теоретичних джерел [1] і педагогічного досвіду визначено сучасні тенденції валеологічного виховання молоді; визначено критерії та показники валеологічної обізнаності підлітків та студентів; обґрунтовано та перевірено педагогічні умови експериментальної діяльності, впровадження її результатів у освітній процес.

На основі вивчення психолого-педагогічної літератури зроблено висновок про те, що процес валеологічного виховання молоді повинен являти собою чітку систему розвитку валеологічних уявлень та вмінь, які є основою для формування ціннісного відношення до здоров'я, ґрунтуватися на практичних та пошукових методах. Потребує спеціального вивчення проблема методичної підготовки майбутніх вчителів біології та основ здоров'я щодо реалізації означених педагогічних умов валеологічного виховання школярів у освітньому процесі.

Література

1. Мехед Д. Б., Мехед О. Б., Скребець В. О. Психологічні проблеми використання інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Випуск 93. Серія : педагогічні науки : Збірник. – Черніїв : ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, 2011. – № 93. – С. 214 – 216

ЕКОЛОГО – ВАЛЕОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ В СЕРЕДНІХ ТА ВИЩІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ – ЗАПОРУКА ПОВНОЦІННОГО ФІЗИЧНОГО, ДУХОВНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Волкова О.А.
Українська медична стоматологічна академія, Полтава

Протягом останніх десятиліть проблема здоров'я дітей та молоді набула особливої актуальності. Адже майбутнє кожної країни залежить від повноцінного фізичного та соціального розвитку, здібностей, умінь, бажань саме підліткового покоління. Тому одним з важливих питань є проблема збереження здоров'я дітей та молоді.

Різні медичні та соціальні дослідження вказують на погіршення